A. DE HAEN,

MEDICI HAGA-BATAVI,

DE

COLICA PICTONUM,

DISSERTATIO.



HAGÆ COMITUM,

Apud E. de HAEN, Bibliopolam.

M. D. CC. XLV.

VIRO NOBILISSIMO
DOCTISSIMOQUE
GERARDO VAN SWIETEN.
MARIÆ THERESIÆ
AUGUSTISSIMÆ ROMANORUM
IMPERATRICIS
HUNGARIÆ ET BOHEMIÆ, ETC. ETC.
REGINÆ, ETC. ETC.
PRIMO MEDICO, SUPREMO
BIBLIOTHECARIO, ETC. ETC.

S. P. D.

ANTONIUS DE HAEN, MEDICUS
HAGA-BATAVUS.

PRodit tandem levidensis mea, cui concinnandæ dudum insudasse me nosti, *de Colica Pictonum* Dissertatio. Probe meministi, quam mœsti sæpe

ambo abſconditum Morbi Genium mutui
literis deploraremus. Doluêre hoc omne
Boni; quum haud exigua Mortaliu
pars hiſce ærumnis quatiantur quotidie
pars tandem iiſdem victi miſerè ſuccum
bant. Augent animi dolorem tot edit
Medicorum in hoc argumentum opera
ſiquidem Autorum plerique, in morbo de
lineando curandoque, vel aliorum op
niones, ipſaque ad tœdium uſque verba
quaſi proprii Conſilii inopes, paſſim mu
tuantur; vel ſpe meliora detegendi turp
ter abjecta, curtam Artis incuſant ſu
pellectilem; vel dubio vacillantes anim
quædam hæſitantes, ac veluti problemat
cè, proponunt; vel denique leviorib
ſucceſſibus turgeſcentes, & imprudent
ex paucis concludentes ad plurima, eju
mo

modi pro certis venditant, quibus maturior usus, & serior ætas, minimè queant suffragari. Hinc nuperrimè Doctissimus noster *Grashuizius*, in præfatione egregii Operis sui *de Scirrhis & Cancris*, hanc *Pictonum Colicam* in Morborum diu quidem cognitorum, quoad curationem verò admodum incertorum Classe, mœstus locat, & ex animo dolet. Lugenda hinc meritò, hinc deflenda, acerba ingentis *Boerhaavii* mors: quem dira, heu nimium! Fata adeo immaturè oculis sustulere nostris, ut, quam spem Illius Lectiones, aliquot ante obitum annis publicè habitæ, futuri quondam in hanc ægritudinem Commentarii nobis fecerant, ea jam planè præcisa sit. Unus quippe ille, ille solus, quandoquidem in ab-

ditiſſimas Mali latebras felix penetraſſet, ejuſdem poterat & Diagnoſin fidelem tradere, & ſalutarem Medelam. Verum haud ita SUPERIS viſum! Ignavia torpuiſſent forſitan, deſidioſa cæteroqui ſatis, Medentium pectora; ſi quo fortunato pede tantus ille Vir in multis ægritudinibus pertractandis cœperat, eodem & reliquas abſolviſſet. Præ cœteris ergo & hunc nodum Poſteris ſolvendum reliquit; ubi, quo fulgebat Candore, pauca quidem ſua, ſed divina ferre, cum Diſcipulis communicârat. Hiſce inſiſtens ego, Hoc Duce fultus, hanc qualemcumque Opellam condidi. TIBI vero eam, VIR ORNATISSIME, præprimis dicandam eſſe duxi: tum quia tot Favorum TIBI debitor exiſto, ut

nun-

nunquam ſolvendo futurus ſim; tum etiam quia *Boerhaavii*, id eſt, caſtæ Veritatis, veſtigia premere conatus, TE, ceu altero *Boerhaavio* opus habeo, qui me, talia auſum, adverſus Invidorum technas, & Veritatis odia, ſartum tectum tuearis; tum denique quia ex optatiſſimo Literarum commercio, quod mihi TECUM a tot annis interceſſit, & etiamnum intercedit, multum mihi Lucis affulſit, quo demum rem ex Cimmeriis, quibus ſubliteſcebat, tenebris eductam, enodare ſatagerem. Uti ergo temporis tui, IMPERATORIÆ SALUTI, & toti Reipublicæ Medicæ, ſacri, vel paucula momenta hiſce perlegendis non deneges, neque una cum hiſce TIBI devotiſſimum credas, ac Tuam ſub tutelam benevolus

nevolus excipias, etiam atque etiam rogo. Vale cum Caris tuis! ac diu præsis SUMMÆ PRINCIPIS tuendæ & Imperio, & toti Orbi, adeo caræ, Saluti; Reique augendæ Medicæ!

Dabam Hagæ Batavorum

24. *Novembris* 1745.

DE



DE
COLICA PICTONUM
DISSERTATIO.

Morbi discussionem adgredior, quem masculæ Medicinæ temporibus ignotum, sequentes ætates confuse adeo tractari viderunt, ut Methodica ejusdem Descriptio & Curatio in Arte hucusque desideratæ fuerint.

At vero non is ego sum qui hoc operis arbitrer me absolvisse: tantos spiritus, tantamque arrogantiam absit mihi unquam sumserim! At opportunitatem videndi & examinandi hujus morbi crebriorem nactus, simul a Divina Providentia mihi datam esse credidi, eundem penitius introspiciendi, imisque è fundamentis eruendi, provinciam. Factum hinc, ut, quotquot potui comparare Autores, diurna versans nocturnaque manu, seorsum notaverim quid singuli quique hanc in rem commen-

tati essent: ut propria dein Observata in Chartas conjecerim: hæcque demum & varia, & multa, cum Antiquorum Doctrina contulerim. Atque hinc tandem nata est Morbi utcumque Methodica cum Descriptio, tum Curatio.

Bipartitus proin erit tractatulus. Principio paucis sistet Autores, qui de hoc morbo scripsere; simulque eorundem morbi cognoscendi & curandi methodum tradet. Dein dabit ejusdem morbi Descriptionis & Curationis methódicè tractandæ specimen.

CAPUT. I.

Sistens autores qui hunc morbum tractarunt, atque eorundem omnium generale argumentum.

Origo nominis.

VOcatur, de quo agitur, Morbus, *Colica Pictonum*, vel *colica Pictavensis*, nomine admodum inproprio. *Pictones* seu *Pictavenses* vocantur incolæ *Galliæ occidentalis* provinciæ, cujus primaria urbs *Pictavium* audit. *Franciscus Citesius Pictavensis*, 1639. ediderat *Diatribam de Novo & Populari apud Pictones dolore colico bilioso*. Fatetur autem idem *Citesius* morbum non solis Pictonibus familiarem ab

ipso

ipſo ſui initio fuiſſe, ſed & ſimul Armoricis, Santonibus, Engoulifmenſibus, & toti ferme Aquitaneæ. Imo ſcribit ipſe *P. Milonem*, *Henrici IV.* Medicum, hunc morbum *Lutetiæ* dudum obſervaſſe, Medicisque, ejuſdem adhucdum ignaris, tunc indicaſſe: *Fernelium* ſub idem tempus eundem obſervaſſe ſub Continuarum, Tertianarum, & Quartanarum Febrium finem: *Hollerium* malum *Britonibus* familiare ſcripſiſſe: Ex *Dröeti* ſcriptis pateſcere in *Picardia* 1572. eum fuiſſe epidemicum: Ex *Langii* Libr. 2. Epiſt. 38. liquere morbum notum fuiſſe in *Moravia*, *Sileſia*, maximaque inferioris *Germaniæ* parte: *Cratonis* Epiſtolas de paralyſi ex colica nata anno 1582. ſcriptas; nec non *Paracelſi*, ejuſque Antagoniſtæ *Eraſti* opera, idem evincere. Perperam proinde *Citeſium* nominis autorem ſtatuunt, inter quos *Theod. van Zelſt*, belgico tractatulo anno 1739. *de Podagra & ſcorbuto*. Sed quum famam ſibi maximam conciliaſſet *Citeſius* tractatu ſuo ſane lectu digniſſimo, multi deinceps autores ejuſmodi Colicam obſervantes, & cum citeſianis de pictonum Colica conferentes, Colicæ huic *pictavenſis colicæ*, ſeu *colicæ apud pictones popularis* nomen indiderunt.

Varia morbi nomina.

Variis nominibus indigitatur in ſcriptis Medicorum. *Peſtiferam* colicam *Paulus æginetâ* vocat *Lib. 3. cap.* 23. Qua eum appellatione & *Citeſius* aliquando donavit. *Biliofam* Colicam dixere multi, quos inter *Milo*, *Citeſius*, *Cabagneſius*, *Sennertus*, *Riverius*, *Craanen*, *Muis*. *Serofam* vocavit *C. Piſo*. *Scorbuticam* plerumque eſſe *Schenkius*, *Eugalenus*, *Jungken*, &c. ſtatuerunt. *Convulſivam Baglivus* & aliquando *Jungken*. Colicam *Notham* definivit *Cabagneſius* nonnullis in locis.

Autores juxta temporum ſeriem, qui de hoc morbo mentionum faciunt.

Priſcis Medicinæ ævis ignotus videtur Morbus. Quamvis enim *C. Piſo* conatus fuerit aſſerere eum pluribus in Locis ab *Hippocrate* deſcriptum eſſe, tamen tanti Viri pace dixerim nimium contorta ab ipſo fuiſſe citata *Hippocratis* loca. Vide *Tract. Piſonis de morb. ſeroſ. pag.* 274. 275. *edit. Leyd.*

Caſtiſſimus Naturæ, poſt *Hippocratem*, Obſervator *Aretæus cappadox*, hujus morbi nullibi ullam fecit mentionem.

Paulus Ægineta, qui ſub Heraclio ineunte ſæculo vij. floruit, primus ejuſdem meminit, Libr. 3. cap. 18. & 43.

Avicenna, Cordubenſis, Arabs è ſtirpe regia, florens medio xij. ſæculo, in Paralyſios Hiſtoria paucis hanc colicam

te-

tetigit, *æginetam* citans, & fere totum fine additamentis referens.

Altum posthac silentium morbi hujus apud Autores, usque ad xvj. sæculum fere medium; ex quo plerique omnes describere eum occœpere.

Andreas Laurentius, Henrici IV. galliæ Regis Archiater, nec non Monspeliensis Academiæ Professor, exeunte xvj. Sæculo edidit *Hist. anat. hum. corp.*, in eaque morbum, ceu pertransiens, describit.

Felix Platerus Basiliensis Tom. 1. Prax. edit. anno 1602. hanc Colicam delineat.

Carolus Piso, Parisiensis, anno 1618. Librum edidit *de morbis a serosa colluvie & diluvie ortis*; graphice descripsit hanc colicam, quam primo a sese ait observatam apud Religiosos Cœnobii *Bellipratensis*, anno 1596. & septennio post in opulentissimo Cœnobio *Stabulensi*.

Daniel Sennertus Vratislaviensis, qui *Pisonis* ævo floruit, testantibus id primis ab ipso editis anno 1609. operibus, variam hujus Colicæ mentionem fecit. Vide Lib. 1. part. 2. cap. 37.

Jacobus Cahagnesius Cadomensis, Medicinæ Professor regius anno 1616. *Cadomi* edidit libellum cui titulus: *Brevis facilisque Methodus curandarum febrium*; cujus

ad calcem adjecit peculiare caput de Co-
lica pictavensi, ive simili.

Nicolaus Fontanus Amstelodamensis in
Florilegio anno 1637. edito, de hac Colica
sermonem habet.

Franciscus Citesius pictavensis, Ludovi-
ci xiij. & Cardinalis Richelii Medicus,
nec non Facultatis Medicæ Pictavensis
Decanus, 1639. edidit, quam mox lauda-
vi, *Diatribam de novo & populari apud
Pictones colico bilioso*; quem circa annum a
nato Servatore 1572. exortum esse scribit.
Omnium optime de eo disseruit, magnum-
que *Salmasium* hoc morbo fere confectum
& a nullis medicis levatum, sanitati reddi-
dit, ut ipse *Salmasius* testatur. Supra
jam vidimus ex *Citesio* morbum innotuisse
P. Miloni, *Fernelio*, *Hollerio*, *Droeto*,
Langio, *Cratoni*, *Paracelso*, *Erasto*.

J. B. ab Helmont Bruxellensis, qui an-
no Domini 1644. obiit, de hoc morbo lo-
quitur *Libr. de Flat.* pag. 401. Libr. *a sede
animæ ad morbos* pag. 281. Et Libr. cui ti-
tulus *jus duumviratus* pag. 289.

Lazarus Riverius Med. Regius, ac Pro-
fessorum Monspeliensium Decanus, qui
sub medium sæculi xvij. floruit, prax. med.
Lib. 10. cap. 2. fusè hanc colicam tractat.

Joannes Jacobus Wepferus, qui medio

sæ-

ſæculo elapſo floruit, Epiſtolam ſcripſit *Schafbuſiæ Helvetiorum*, *Vratiſlaviam* ad *Sachſium*, cujus argumentum verſatur circa *pareſin poſt Colicam ex vino.* Ait ejuſmodi ægros ſibi ab aliquot retro annis plurimum negotii faceſſiviſſe. Extat Epiſtola hæc in Miſcell. nat. curioſ. anni 1671.

Daniel Puerarius Profeſſor Genevenſis anno 1678. edidit *Thomæ Burneti theſaurum*, cum obſervationibus propriis: longe lateque ſuper hoc morbo diſſeruit, in Obſerv. ad Libr. 3. ſect. 48. ſubſect. 13.

Thomas Sydenham, ingens Angliæ ſidus medicum, paucis rem attigit, proceſſ. integr. pag. 605.

Thomas Williſius tract. de anima brutor. cap. 9. paralyſin ex colica natam exponere molitur.

J. H. Jüngken Med. prax. Lector edit. prax. Francof. 1689. pauca in eandem commentatus eſt.

N. *Craanen* Lugdunenſis primo Profeſſor, Brandenb. Electoris dein Medicus, circa finem ſuperioris ſæculi in *Lum. rational. Med.* cap. 5. verba de hoc morbo nonnulla fecit.

Eodem circiter tempore *J. Muis* Med. Batavus in *praxi Medico-Chirurgica rationali* Decad. 6. obſ. 10. meminit Paralyſios

utriuſque brachii poſt colicam bilioſam: at vero ut rariſſimum hiſce in oris morbum notat.

G. *Baglivus* Romanus, ſub Innocentio xij. & Clemente xj. Profeſſor, in prax. Med. part. 1. Cap. *de Colica* multa egregie diſſeruit, quæ ad hunc ſcopum pertineant.

J. B. Bianchus Taurinenſis in Anatomia Profeſſor in *Hiſt. Hepatica* 1725. edita, hanc Colicam deſcribens, multus primo eſt in aliorum autorum referendis opinionibus, dein ſtatuit eſſe morbum graviſſimum, pertinacem, curatu difficillimum; denique Lectores ſuos mittit ad *Citeſii* de hoc morbo Tractatum.

Anonymus autor Amſtelodamenſis Medicus extat in Eruditorum Diariis, quæ vulgo *Bibliothêque raiſonnée* appellitant, dignus profecto qui ob multa, quæ profert, egregia, attento legatur animo. Vide *Biblioth. raiſon. tom.* 8. *art.* 2. & *tom.* 9. *part.* 1. & 2. Acta Edimburgenſia quæ inter tot præclara inventa de hoc morbo nihil habent, tribus diverſis in locis *Anonymum* hunc laudant.

Theodorus van Zelſt Beverovicus Medicus anno 1739. belgicè edidit tractatum *de Podagra & Colicis Scorbuticis*, in quo non-

nonnulla de hoc morbo ſane non contemnenda; ſed quæ tantum ex uſu ſunt, moras ducente morbo: nam quæ in mali primordiis requiruntur, ea ne tetigit quidem autor; nec illum etiam vidiſſe unquam a principio morbum, ex tractatu ejus admodum credile fit.

Immortalis Boerhavius in nullis editis a ſeſe operibus ſuper hoc morbo diſſeruit; neque etiam toto fere Quadriennio, quo aſſiduus ipſius in privatis Inſtitutionum ac Praxéos Collegiis auditor fui, verba de eo fecit. An quia publicis eum reſervare Lectionibus maluit? Utique in Lectionibus *de morbis Nervorum*, annis 1731. 1732. 1733 1734. publicè habitis Cap. 2. ſub titulo: *de morbis ex affectione Nervorum abdominalium natis*, mira de eo, & egregia, protulit, quæ ex dictitantis ore exacte exſcripſi. Quumque Lectiones hæ typis nondum excuſæ ſint, obſtrictum me arbitror, ut, quæ huc pertineant, publici faciam juris. En ipſius verba: Lect. 22. cap. 2.

Sententia Boerhavii ſuper hoc morbo.

„ Quandoque homines ſani, (centenos
„ vidiſſe me credo) nullam Cauſam incu-
„ ſantes, incidunt in dolorem intolerabi-
„ lem circa umbilicum, qui omni reme-
„ dio reſiſtit; inſtar terebræ hæret ad In-

„ teſtina tenuia. Subſequitur Color palli-
„ dus, flatus, debilitas quædam. Hi,
„ poſtquam binos, ternoſve paroxyſmos
„ paſſi ſunt, dolore colico ſe dicunt labo-
„ rare. Sed incipiunt perdere carnoſum
„ habitum ad muſculos moventes hume-
„ rum, plus ad brachium & ulnam, sed
„ maxime muſculorum qui movent Car-
„ pum, Metacarpum, digitorum phalan-
„ ges: ita ut ab humero ad uſque ungues
„ oſſa tantum & tendines, membranaſque
„ videas. Tandem morbus ille tendines
„ alligat ad Vaginas, & omnes illæ par-
„ tes gracileſcunt. Morbus eſt frequen-
„ tiſſimus. Nihil ſentierunt, niſi dolo-
„ rem ad umbilicum, ubi ileon inteſti-
„ num. Clyſmata aliaque alvum ſtipatam
„ nequiverunt movere. It malum, redit-
„ que. Effectus ſemper eſt Emaciatio
„ dictarum partium. Si diu duravit, pe-
„ des, & tibiæ, & femora, pariter affi-
„ ciuntur. Vocatur a Medicis *colica*
„ *pictonum*, quibus hominibus moleſtiſſi-
„ mus obſervatus eſt.

„ Quid mirabilius quam quod nervi in
„ Meſenterio aut Inteſtinis afficiantur,
„ & inde pereat actio dictarum partium.
„ Non eſt quod dicas Nervos communi-
„ care, & hinc fieri: nam undenam ergo

„ perit

„ perit Pinguitudo? & cur non alibi?
„ Pinguitudo quippe ita perit, ut Vaginæ
„ tendinum cum iisdem concrescant, &
„ vaginæ cum periosteo, vel aliis tendi-
„ nibus.

„ Pendet a singulari proprietate, hisce
„ in Nervis observata: quam explicare
„ nemo potest ex Legibus humani cor-
„ poris.

LECT. 23. CAP. 2.

„ Circa discessum heri proponebam
„ morbum notissimum *Colicam pictonum*;
„ unde natus morbus in artubus superio-
„ ribus dictus *Paresis* sive *Remissio*: Eum-
„ que in ortu, sede, effectibus, descripsi.
„ Præcipue mirandum quod a nullo alio
„ ortu oriatur: (paresis enim tantum a
„ Nervis abdominalibus affectis:) & quod
„ non modo Spiritus ibidem afficiat, sed
„ quod pinguedinem crassiorem, arteriosi
„ Sanguinis sobolem, intercipiat; ac gra-
„ cilitatem, siccitatemque, inducat: un-
„ de tandem, tendine concrescente, Im-
„ mobilitas.

„ Quicumque hunc morbum bene ob-
„ servant, dicunt in opulentissima urbe,
„ Amstælodami, eum esse frequentissi-

„ mum.

„ mum. Pictoribus eum oriri, iisque qui „ pigmenta de plumbo parant, qui fun- „ dendo plumbo operantur, maxime qui „ vetus plumbum purificant, & utensile „ reddunt, unde pessimus Fumus oritur; „ hos omnes eo morbo affici. Frequens „ est & iis, qui per plumbum in fornace „ figulinis vasis vitro incrustandis operam „ dant; iis quoque qui opulenti redimunt „ oleosa, fortia, spissa, Vina Rhenana, „ habentia quid dulcis, quod suspicor esse „ a plumbo. In Germania Suspensus fuit „ Mercator, qui adulterando sic Vinum „ ditissimus factus erat. Fatalis ars forte „ adhuc viget. Colorem fulgentem ha- „ bet vinum illud, gustu mite est quasi „ sacchari saturni quid admistum habens: „ & quoniam eos, qui tale Vinum bi- „ bunt, sic affectos vidi, suspicor a plum- „ bo esse.

„ Multos curandos habui, quibus qua- „ tuor extremos artus planè exsiccatos vi- „ di; sed per Succum mitiorum antiscor- „ buticorum restituti sunt; per Balsami „ peruviani, de copayba, assiduum usum, „ per saponis veneti usum quotidianum, „ per frictiones externas solius abdominis, „ per Emplastra abdomini, non artubus „ applicata, adhuc hoc anno plures curavi.

„ Dis-

„ Discimus inde quomodo affectiones
„ horum Nervorum habeant influentias
„ in remotas partes, & agant omnium hu-
„ morum lentissime motorum alienatione.

E T L E C T. 78.

De mira Nervorum destributione fusè agens, rem sic explicat:

„ Sequitur jam mirabilis Constitutio
„ artuum superiorum. *Galenus*, *Vesalius*,
„ & optime *Eustachius*, docent quod ad
„ solos humerum, brachium, carpum, &
„ digitos, ferantur quinque ingentes ner-
„ vi, mirè implexi, sub axillis destribu-
„ ti, & evanescentes in hunc artum. U-
„ nus *Eustachius* appinxit nervum com-
„ municantem cum quinque paribus hisce,
„ facientem primam Causam motricem,
„ qui ramus habet commercium cum
„ nervis Viscerum inferiorum.

„ Nil mirabilius, quam quod Paralysis
„ absoluta artuum superiorum cum exsic-
„ catione oriatur, a Colica pictonum,
„ hærente in solo mesenterio. Morbus
„ creberrimus est; & patet hinc Commer-
„ cium esse maximum in his nervis.

Acta parisina, tota quanta, memorabile nihil, quod huc spectet, referunt.

Ephemerides naturæ Curiosorum, nonnul-
la

la habent, quæ ſcopo noſtro inſerviant; quale quid pag. 6. de *Wepfero* citavi; cæterum videntur cum allegatis autoribus omnia convenire.

Acta Edimburgenſia nihil continent, quo morbus hicce illuſtrari queat.

Omnium autorum obſervata de Diagnoſi hujus morbi

Omnes memoratos autores ſedulo pervolventi conſtabit *Colicam pictonum* eum morbum eſſe, ubi violentiſſimus, iſque perſeverans diu dolor, Ventri innaſcitur, cum alvo nullis irritamentis reſeranda, abdomine introtracto, vomitu, vigiliis, & ſubſequente Paralyſi, aut Convulſione, aut Lethargo, aliiſve peſſimis Symptomatibus.

de Cauſis proegumenis

Ex iiſdem colligentur *Proegumenæ Cauſæ* hæ eſſe: Contagium; Febres male curatæ, præcipue intermittentes; Temperamentum ſiccius; Vina varii generis, Vina plumbi præparationibus adulterata; plumbum ipſum; temperies ſcorbutica, rheumatica, arthritica, podagrica, melancholica, atrabiliaria; pituita vitrea; acor Vintriculi etc; menſes ſuppreſſi, Lochiave; meconium; lac coloſtratum; Dentitio; Venena varia; ſex rerum non naturalium abuſus.

de Cauſis procatarcticis.

Procatarcticæ cauſæ Ipſis numerantur, inhibita perſpiratio; ira, aliave animi pathemata, humores multum exagitantia; Vic-

tus

us in otio, soloque uliginoso, opiparus; onnulla vina; anni tempestas autumnalis, yemalis, borealis; ac præprimis pertinaior alvus.

De Causa proxima.

Causa proxima horum autorum quibusam censetur biliosa materies inter ipsas ffusa membranas; serosa aliis; Convulsius quibusdam motus audit; aliis spasmoicus; denique conditio talis, quæ ineffaili prorsus modo nervos adficiat.

De prognosi.

In *prognosi* dixere, Colicam hanc terinari vel in mortem, vel in majorem miremve paralysin; hancque paralysin mor crisin esse, difficilem curatu, longamue; vel etiam in Lethargum nonnumuam; sæpe in Convulsiones, quæ essent thales, aut secundum alios, alio quam io tempore discriminis pleniores.

De curatione

Curationem vario modo varii aggressi sunt. onveniunt omnes fere in Enematum usu: uæ *multa* plures; quæ obnitente natura *uca prudenter applicanda* nonnulli; quæ *ollia*, *discutientia*, *eccoprotica*, fere oms; quæ *fortia penetrantia*, unus alterve, æscribunt. Plerisque etiam, ubi pleora adest, & ferox malum, *Venæ sectio* ridet; quam eandem tamen alii vitupent. *Purgantium usum* quidam paresios, o & mortis causis annumerarunt, nonnulli

nulli utcumque *ſuſpectum* habuere; ali
eorumdem *ne meminerunt quidem*; *Leniſſi-
ma* plerique præſcripſerunt, quidam *draſ-
tica*. Emeticorum repetitus uſus tum in
prophylaxi, tum in Curatione, ſuis non
caruit encomiis. Quin nec deſunt Me
dici, qui Res actu frigidas affatim
commedendas, ipſamque aquam geli
dam, intus extuſque adhibendam, imo
nivem ventri obvolvendam, audacter ſcri
bant. *Neurotica* in arte dicta a pauci
commendantur. Laudarunt alii *Sudor fe
ra*, quæ deteſtantur alii. *Balneorum uſu*
encomio multorum gaudet, aliorum vero
methodo exſulat prorſus. *Opium* ſuſpectum
nonnullis, pareſios cauſa aliis, quibuſdam
egregium remedium, ſed caute dandum
audit. *Antiſcorbutica* fere omnes vocarun
in uſum. *Aſininum lac* laudibus apud non
nullos quamplurimis inſignitur. *Sapona
cea* & *Balſamica* hinc inde præſcripta legi
mus. *Medicati fontes* ſua etiam laud
haud caruêre. Partes paralyticas ipſas *fri
cant* omnes *inunguntque*; niſi quod unu
aut alter totam frictionis & inunctionis vim
in ſolum abdomen converti velit. Mol
liore ad fricandum materie utuntur qui
dam, penetrantiore alii; alii iterum na
ſturtio cum aceto fortiſſimo tuſo mem

bı

bra ante fornacem fricant. Commendatur ipsa partium paralyticarum cum urticis instituenda flagellatio.

Atque hæcce suffecerint, ut quæcumque ab Antiquitate remotiore in hoc usque sæculum circa hunc morbum dignoscendum curandumque notata fuerint, liquido constent. Multa profecto, eaque egregia, multi dixere; sed confusè adeo, & obscurè, ut expositionem variorum in eo observatorum phænomenôn adæquatam, & juxta hanc expositionem formatam legitimam curandi methodum, frustra inquisiveris.

Sed simul constat citatorum autorum quosvis de Morbi tum natura causisque, tum curatione, veri quidem aliquid protulisse; exactam vero ejus historiam Medicam exarasse, curandique methodum tradidisse Neminem, immortalem ubique si exceperis *Boerhavium*. Is quippe unus ex veris Artis fundamentis pauca protulit, sed verissima; quæ sola viam sternant, qua ii, quibus explicare phænomena, & curam legitimam tradere, animus est, incedant oportet. Hac unica via morbum purè analyticè meditor tractare.

CAPUT II.

Exhibens Colicæ hujus Descriptionis & Curationis Methodicè tractandarum specimen.

§. I.

De morbi Signis.

SI dolor fixus, plerumque ferocissimus, prope umbilicum, cum inani prorsus applicatione Enematum, Epithematum, Cataplasmatum, Remediorumque ore assumtorum, imo potius, cum dolorum augmento, cum Ventris introtractione, contra quam in aliis Colicis observare contingit, cum Podicis sæpe clausura firmissima & Introtractione, cum Vomitu, Febre majore minoreve, Pervigilio, &c. *Colicam pictonum* vocant.

Sin & Convulsiones accedant, brevique sequatur major aut minor Paralysis, eo audacius id ipsi Nominis imponunt.

§. II.

Causæ proegumenæ & procatarcticæ.

Antecedunt hanc Colicam I. *Assumta Venena*. Ita *Wepferus*, *Ramazzinus*, *Anonymus Amstelodamensis*, & inprimis *Boerhavius*,

avius, ſtatuunt. Eſtque frequentior,
uam paſſim credunt, hæc antecedens
auſa. Hinc Pictoribus, tot plumbi præ-
aratis, aliiſque Venenis, utentibus, admo-
um familiarem affirmant. Quare *Boer-
avius* inter præcipuas Morbi Cauſas hanc
atuit 1. Quia, ut ait, frequens obſer-
atur iis, qui plumbo parando, purifican-
o, fundendo, in pigmentis utendo, fic-
libus vaſis eodem incruſtandis, victum
uæritant. 2do Quia frequentiſſima ob-
rvata eſt hominibus Vino plumbi præ-
arationibus adulterato, utentibus, aut
im uſis.

Accenſetur quippe plumbum Toxicis,
uæ conſtringendo, obſtruendo, exſic-
ndo, cita vel lenta morte perimunt. Sic
oerhave Inſtit. §. 1143. Et fuſius hoc
plicat, in Chemiæ part. 2. proceſſ. 171.
gens enim de Ceruſſa, „Pulvis ille te-
nuis, inquit, inſpiratione ductus in
Pulmonem aſthmata creat, terribilia,
inſanabilia fere, tandem lethalia. Si ore
receptus deglutitur cum ſaliva, peſſimos
creat morbos viſceribus, languores, debili-
tates, dolores, oppreſſiones intolerabiles,
tandemque mortem. Tetra hæc mala,
at quotidiana, videntur apud eos, qui
plumbum quomodocumque tractant,

„ maxime autem qui album plumbi confi
„ ciunt. Caveant homines venenum
„ quod odore carens & ſapore, tanto pe
„ jus afficit, quo irrepit tectius; nec
„ manifeſtat, niſi in devictis jam corporibu

Antecedunt 2. *febres* continuæ intermit tentesque male curatæ. Plurimi autoru recenſitorum id paſſim affirmant. Maner hinc obſtructiones viſcerum facile in hy dropem, ſcirrhos, &c. mutandæ: Man hinc Scorbutica diſpoſitio, ut pulcre no tavit *Sydenhamus*; qui poſt peruvia corticis uſum frequentes reperiit Hydro pem & Scorbutum: quæ ſcorbutum att nent, ea mox explicabuntur.

Antecedit 3. quoque *Diſpoſitio humoru acris* Scorbutica, Rheumatica, Podagric Melancholica. *Sennertus*, *Schenckius*, *E galenus*, *Anonymus* & *Boerhavius* ſive morbi deſcribunda Natura, ſive in tra tanda ejuſdem Curatione, Scorbutum max me videntur incuſaſſe. Porro perquam miles & affines ſcorbuto reliqui mox adl gati morbi deprehenduntur; dicente ip *Boerhavio* Aphor. 1490. „ Arthritidi, P
„ dagræ, Scorbutoque agnatus morbu
„ Rheumatiſmus. Ita quidem, ut plurin ſymptomata habeant inter ſeſe communi neque etiam in Origine multum a ſe inv

ce

em difcrepent. Qui proin apud ple-
ofque Autores, & maxime apud magnum
Boerhavium fingulorum horum morborum
itè examinarit hiftoriam, comperiet vel
bfque Pictavenfis Colicæ facta mentione
Colicam cum Convulfione, Paralyfi, &c.
Scorbuti, Podagræ, Rheumatifmi, ac
Ielancholiæ tradenda defcriptione, deli-
eatam effe. Quotquot etiam exempla
ferentur ab Autoribus, pleraque om-
a demonftrant in Prædifpofitione fi-
ile quippiam latuiffe; quæque obferva-
ego, utique Vini ufui, fpirituoforum-
e, vel fcorbuto, eive agnatis morbis,
ultum deferre debui.

Antecedit 4. *impedita perfpiratio.* Hanc
ufam *Citefius*, *Baglivus* & *Anony-
us*, allegant: ac peffime eos affici,
i perfpirationem impeditam patiuntur
pedibus, multiplici exemplo *Baglivus*
monftrat; teftaturque experientia quoti-
na pluribus hanc ob caufam Colicos
lores folemnes effe. Plurima Scorbuti-
rum, Rheumaticorum, Arthriticorum,
elancholicorum fymptomata, ex impedi-
aut imminuta perfpiratione excufcitan-
, exafperanturve. Videantur Autores,
maxime *Boerhavius* fuper his morbis.
us *Sanctorius* hoc pluribus explicat A-

phorismis. Hæc impedita perspiratio vic
fungitur procatarcticæ Causæ.

Animi pathemata, humores multum exa
gitantia, in procatarcticarum Causarum cla
se haud infimum obtinent locum. *Riveri*
Libr. 10. cap. 2. iracundi exemplo hc
confirmat. Ira in Melancholicis, Poda
gricis, &c. multum furens observatur so
pitos excitasse paroxysmos. Novi quibu
fere restitutis ira, vel subitus terror, dolo
rem Ventri conciliet ilico, mox artubus
motumque eorundem debilem per al
quot dies debiliorem reddat.

Victus in otio opiparus a *Pisone* & *An*
nymo inter has causas quoque recensetu
nec sane immerito: accumulantur quip
iis hominibus alimenta minus apte subac
& facile in acorem degenerantia, in I
testinis, adeoque ansam facile præbent n
sciturae colicæ.

Vinum, *aliique valide stimulantes*, *atq*
acescentes potus huc referuntur a *Pison*
Wepfero, *Citesio*, *Cratone*, *Riverio*, *P*
rario, *Anonymo*, *Boerhavio*. Dictus *Helm*
tio Ventriculi acor, & per Archæum
artus demandatus, huc etiam referri pote
Vina acidam acrimoniam apta nata su
inducere; unde *Boerhavius* Institut. §. 7
de acrimonia ex vinis acidis aut acetis

ta differens „ præ cæteris nimio uſu aſ-
„ ſumta, ait, acre acidum ſerum facit,
„ unde rheuma, podagra, & ſimilia. Stimulantes liquores acrimoniam generant adhuc pejorem. Vina recentia obſervantur hic perquam noxia; quia multum adhuc poſſident gas ſylveſtris, nervis adeo inimici, & ſpaſmos anxietateſque enormes ſæpe excitantis. Vina plumbatis maxime adulterata incuſant *Wepferus* & *Boerhavius*. Vina nonnulla acria auſteriuſcula ab optimis autoribus vim peculiarem huic excitando morbo habere obſervantur. Videantur in *Miſcell. Academiæ Naturæ Curioſ.* Dec. 1. a. 2. obſ. 32. & a. 4. obſ. 30. *Crato* quoque hinc colicæ apud *Moravos* cauſam deduxit. Et ſcitè *L. Lemnius* Lib. 1. cap. 15. de *occ. nat. mirac.* narrat Batavos ex vini Pictavenſis potu adeo moroſos reddi, ut uxores pugnis excipiant; a Rhenano autem aliove generoſo vino adeo blandos fieri, ut eaſdem oſculis impetant.

Anni tempeſtas autumnalis, *hyemalis*, *Borealis* cauſis accenſetur excitantibus. Naſcitur hinc impedita perſpiratio, & lentior per exteriora motus: hinc neceſſario major, iſque noxius, motus in interioribus; & acriorum alioqui exhalituro-rum, retentio.

Tandem *Alvus diu pertinaciterque clauſa* a *Citeſio*, *Anonymo*, aliiſque excitans dicitur Cauſa. Ut enim Colicus dolor ſimplex oritur ſæpe a retentis, adeoque & plus ſtimulantibus, excrementis; ita ex perſegni in Prædiſpoſitis hinc poterit pictonum Colica naſci.

§. III.

Prognoſis. Prognoſis hiſce fere deſcribitur:

Colica pictonum ſi vel ſponte, vel facili opera ſolvi contingit, ſpatio 1. 2. ſeptimanarum tranſit in ſanitatem.

Sæpe Menſem unum durat alterumve, & necat: raro, quod ſciam, citius occidit.

Aliquando vertentibus annis ſub hyemem redintegratur, idque quatuor vel quinque ſibi ſubſequentibus annis.

Abit nonnunquam in Lethargum.

Sæpe in Convulſiones tranſit lethales.

Ut plurimum in Paralyſin ſupernorum, infernorumve, imo omnium Artuum ſimul, abit.

Colica cum ipſa Paralyſi ſæpius redintegratur per aliquot ſibi ſubſequentes annos.

Quin

Quin & in Hydropem mutatur post
aralysin, eumque ut plurimum lethalem.
Colica aliquando paralysin comitem ha-
et, sine ullo dolorum remissu.
Vomitus perpetuus, haud sistendus;
ulsuum intermissio, debilitasque; Fœx
vina vel nulla, vel per longum tempus
uca, dura, parva, alba, ovillorum
ercorum instar; Convulsio; Lethargus;
œcitas; Aphonia; Doloris, post adhi-
ta remedia, augmentum; Hydrops post
aralysin; frequentia sunt præsagia peri-
li in hoc morbo, vel mortis.
A Plumbo, à vinis varia plumbi præ-
ratione adulteratis, strenuè, diuque,
Corpus acredine humorum magna & in-
terata laborans, ingestis, nata hac Co-
a; magni & longi moliminis est Cu-
io.
In Corpore gravissima podagra affici
nsueto, jam dudum statis haud affecto
mporibus, admodum mala.
Ulcusculo nato in pede, perpetuo ma-
nte, præcipue in podagrico, morbum
vat.
Quæ recidivas habet plures, easque
steriores prioribus graviores, fere le-
alis.
Quæ diuturna, quæ cum perpetua ac

perfecta deglutiendi retinendique impoten-
tia, pessima.

§. IV.

Inspectio Anatomica.

Cadavera hoc morbo defunctorum ex-
hibuere inter Jejuni tunicas tumorem anse-
rini ovi magnitudine, synceram Bilem,
eamque æruginosam, profundentem. Hunc
Milo anno 1592. demonstravit præsenti
Citesio. At morbi symptoma hic potius
quam Causa fuit; ut ipsa docent phæno-
mena morbi. *C. Piso* de coll. ser. sect. 4
cap. 2. demonstravit in ejusmodi Cadave-
re copia haud parva seri encephalon reple-
ri, ubi Cerebrum locatur; totum princi-
pium spinalis medullæ, nervosque hinc
inde in vertebras propagatos, in aqua pluri-
ma innatare; aperto demum Cerebello
non solum Ventriculum quartum aqua
scatere, sed & substantiam ipsam eâdem
prægnantem totamque imbutam. Hinc
egregius autor morbi totius Causam proxi-
mam sibi visus est intellexisse, & systema
suum de morbo hoc ex seri copia & situ
nato confirmasse. At pace Manium Pi-
soniorum dixerim hoc exin deduci non
posse. Potuit quippe serum natum fuisse

pos-

post Colicam; quando, reddito prius corpore paralytico, humida inertia & vappida, solidaque flaccida, seri generandi occasionem præbere potuerunt. Hoc longe videtur priore probabilius. Estque hic egregiorum Virorum in perscrutandis Cadaveribus solertissimorum frequens error, ut morbi causam statuant id, quod præter Naturam in iisdem detexere; quanvis id ipsum sæpius effectus sit, quam causa morborum. Idem judicium esto de observ. vj. Lib. 1. *Boneti sepuchr.* ubi cadaver post hunc morbum exhibebat Hepar magnum & obstructum, Vesicam felleam nigra bile turgidam, Ventriculum humore viridi extensum, Colon flatibus durisque fæcibus expansum, Cerebrum & medullam spinalem tenui lympha madida. Ut & de iis quæ ibidem narrantur in sect. 14. Lib. 3. de plurimo sero subpallido inter utramque meningem reperto. Sapienter ergo egregius *Wepferus* Mesenterii Inflammationem in simili cadavere a *Spigelio*, & Mesenterii abscessum, totumque abdomen pure repletum a sese detecta, nequaquam ut morbi causas, sed vel morbi, vel præposteræ methodi effectus recensuit. Cæterum sterilis admodum est Historia medica dissectionis corporum hoc morbo de-

defunctorum: ut causa proxima potius sit ex morbi deducenda phænomenis.

§. V.

Causa proxima.

Ex quibus itaque elicitur *Causa proxima* colicæ pictavensis esse sensim nata exsiccatio, rigiditas, contractio Viarum primarum, maxime Intestinorum: unde fit, ut ultra vix admittant quidquam, transmittantque per Lacteas aut alias absorbentes Venas; ut etiam contenta alimenta retineant, compingant, cumque sua ipsorum fabrica ceu unam in massam coadunent.

Quidquid hanc exsiccationem, contractionemque producere potest, poterit *Causæ propioris* munere fungi; quod pag. 18. 19. 10. 21. 22. 23. 24. allegatum fuit.

Quin hinc vera *Diagnosis* Mali, ut mox in Causa proxima dictum. Porro hæc latius explicanda hoc loco venit.

§. VI.

Diagnosis.

Diagnosis, inquam, sponte patet. Namque acris in serosâ, crassi in rubrâ sanguinis parte effectus demonstrat morbus. Hæc enim Acidi, Salsi, & Alcalici per sese so-

ſolorum, & imprimis Scorbuti, tum acidi, tum ſalſi, tum alcalici, effecta eſſe magnus *Boerhavius* ex Solis, veriſſimiſque, Artis principiis, evicit. Ex tali humorum prædiſpoſitione intelligitur ſanguis fieri oleo balſamico orbus ſuo, ac proinde haud amplius poſſe per deſtinatas ab adorando Creatore machinas dimittere blandum illud, unctuoſum, mucoſum ſmegma; quod alioquin tam pulcro effectu Oeſophagi, Ventriculi, Inteſtinorumque internos inungat parietes; eoſdemque humidos, molles, facile mobiles, atque a pertranſeuntibus acrioribus ſervet immunes. Jam vero ſicceſcunt hæ partes, rigidiores, motuique naturali peragendo ineptiores fiunt. Nec magis mirabimur hunc ſcorbuti effectum, quam miramur articulorum crepitum, a defectu olei articulos illinientis, in hoc ipſo morbo obſervandum. Hinc vox aſpera fit & rauca: ingeſta alimenta vix miſcentur, digeruntur, moventur, expelluntur que ægerrimè ex primis viis; nec niſi chyli tantillum per rigidiora, ac contractiora Lacteorum oſcula, penetrat; unde compacta tandem maſſa cum ipſis Inteſtinis in unum fere corpus coaleſcit. Atque hinc illæ lacrymæ! Quippe tota vis pectoris & abdominalium mu-

musculorum desævit in unum Ventrem, ut materia noxia eliminetur. Pulcre notavit hoc *A. Caau Boerhave* in Tract. de impetum faciente Hippocratis cap. 10. §. 454.
„ Fœces alvinæ aggestæ irritant nervos,
„ oritur inde consensus in musculis ege-
„ stioni dicatis; inde illorum spasmodica
„ & violenta contractio: nec illi soli, sed
„ totum rapitur ad hanc actionem corpus
„ in consensum, anima retinetur, clau-
„ sis viis, per quas ille cœterum liber
„ transit, tument venæ, imo vero bra-
„ chiis & cruribus nixus eduntur. Dolores & anxietates tunc oriuntur, humana patientia sæpe adeo superiores, ut, (horresco referens) violentas ipsi sibi ægri manus inferrent, ni vel animo insitus erga Deum timor, Relligioque, vel saltem prudens Necessariorum aut Adstantium Cautela obstaculo forent. Aucta hæc compressio in dolorem summum, levia eaque brevissima tantillæ indolentiæ intervalla conciliat aliquando, insensilitate inducta præ nervorum compressione integra; sed, ut dixi, momentanea solamina sunt, compressione mox sic laxata, ut vividus dolor denuo percipi possit. Venena, ut plumbum, &c., quæ incrassando, obstruendo, exsiccando agunt, dubio procul eandem Inte-

ſtinis diſpoſitionem creant, imo pejo-
m, quam ſcorbutus. Spaſmi hinc non
odo Inteſtinorum, ſed & aliorum Viſ-
rum Inteſtinis nexorum, Ventriculi pu-
, Omenti, Lienis, Veſiculæ felleæ,
ncreatis, Renum.

§. V I I.

Hinc *Vomitus* frequens 1. Quia utraque
lis, nec non Pancreaticus Latex, per
eriora Spaſmo contracta, & Chylo,
cibuſque repleta, impeditam offendens
m, per ſuperiora cogitur remeare. 2.
ia Inteſtinis connexus Ventriculus, ab
lem quoque convellatur, contrahaturque
ceſſe eſt. 3. Forſan etiam quia hic viget
inexplicabilis Vis animali innata Cor-
ri, quæ vomitu ſæpenumero promoveat
itantem & nocituram in Corpore mate-
m. Hærente in ureteribus Calculo,
mitus obſervatur inſeparabilis, Vim
phragmatis ac muſculorum abdomina-
n totam, eamque maximam, in unum
erminans ventrem inferiorem, ſeu Pel-
, peregrini hoſpitis pellendi eliminan-
ue cauſſa. Ex nervi octavi paris com-
nicatione cum Ventriculo & Renibus
licant rem hancce Phyſiologi; quam

Singulorum Symptomatôn accuratior dilucidatio.

ean-

eandem rationem & hic loci obtiner
Neurologi demonſtrant: At vero ut inge
nuè dicam, ſic facti a Summo Numine
ſic conditi ſumus, ut vix dentur in Cor
pore alicubi affecto partes, quæ angi a
dolere partem ſociam torpidæ atque otic
ſæ patiantur. Non ſolus ipſe hic morbus
ſed mirus Parturientium Nixus, totaqu
Animalium Hiſtoria ſtupenda hanc in re
adferunt: quæ retuliſſe omnia hujus lo
non eſt, foretque tœdioſum.

Neque abeſſe *Febris* major minorve po
teſt; quia impedito plurimum per con
tracta & compreſſa in Abdomine vaſa hu
morum Circulo, reliqua Corporis vaſa
longe plures copia humores, eoſque acre
excipere ac propellere coguntur.

Hiſce ſymptomatis aliquando jungitu
in Abdomine Convulſio. Quum enim to
turam ipſam ſuperans dolor plerumqu
hic naſcatur, qui proximus ad Convul
ſionem gradus; utique vera harum par
tium, iiſque vicinarum, oritur Convul
ſio, ut toto corpore concuſſio fere ſenti
tur: Quamobrem haud immerito a qui
buſdam *Convulſiva* nuncupatur Colica.

Ventris introtractio, contra quam in ali
colicis, obſervatur. *Piſo* & *Jungken* ja
obſervarant hunc morbum *cum Umbili*
quam

quandoque introrſum contractione contingere. *Wepferus* paucis, ſed accurate ſatis, hoc explicat. Nempe ſpaſmodicè contracta, imo & convulſa Inteſtina, in ſpatium longe arctius molem contrahunt ſuam. Ita ut ego ipſe macilentiſſimi hominis ventrem examinans, Inteſtina tenuia dura, tenſa, repleta, nec digiti minimi craſſitiem æquantia deprehenderim. Auget quoque hanc Ventris introtractionem validiſſima abdominalium Muſculorum, ad pellendam noxiam materiem, contractio.

Tum & *maxima dolorum violentia in ambitu umbilici, pauloque ſupra eundem.* Quotieſcumque hoſce Martyres exactè interrogavi, ſemper hunc locum præ coeteris torqueri, & dirè ceu terebra perforari teſtabantur. Duplex autem Cauſa eſt. 1. Quia prementibus validiſſime Diaphragmate ac muſculis abdominalibus, ſpina dorſi intra cavum abdominis multum eminens, reſiſtentiam preſſis introrſum Inteſtinis majorem, quam equidem ad Latera, creat. 2do Quia Colon tranſverſum hic decurrens, foecibus inſigniter, ut mox patebit, infarctum, compreſſionem hanc, adeoque & dolorem, ſua & mole & duritie immanè auget; Inteſtinis jam adeo dolentibus, hic ceu duo inter prœla preſſis.

Alvus obstinatissima est 1. Quia in aridis, & glutine naturali destitutis Intestinis, dudum cumulatæ, propelli impotes, hæserunt foeces. 2. Quia præ vi doloris acerbi, Intestina, ut & Vicinæ partes, magis sese magisque contrahunt. *Wepferiana* docent experimenta. In naturali statu vis Diaphragmatis, & musculorum abdominalium, totaque animæ retentio, eo collimant, ut, superata sphincteris ani vi, fœces corpore eliminentur. Hic quidem eadem vis abdominis & thoracis maxima editur; at vero tanta est, & insuperabilis adeo, contractio Intestinorum, ut prior illa vis quantumvis maxima, huic sit longe inferior, adeoque inutilis, ac frustra defatigans.

Ani constrictionem, & quasi sursum introtractionem, *Piso* aliique notarunt. Id ipsum ego quoque in tribus, quibus ab initio adfui, observavi. Rectum quippe Intestinum habet fibras longitudinales, & validiores & rubras, ut pulcrè describit *Vesalius*. Ligamenta tria Coli tendinea ad Rectum discedunt, dilatantur, explanantur, super totum Intestinum rectum; quod apud *Cowperum* & *Vesalium* rite depictum. Modo nunc ponatur Colon scybalis duris refertum violente dolere, contrahique, in

quan-

quantum possit, cum reliquis abdominis visceribus quoque convelli; miri profectò nihil quod per sua tria tendinea, eaque fortissima, Ligamenta, retrotrahat ipsum Rectum, cujus longitudinales fibræ, ut dixi, ab tendineis coli ligamentis oriuntur. Ergo tunc quasi disparebit, syphone vix aperiundus, anus.

Quæ interim post longa & toediosa momina forte fortuna subin egeruntur *foeces*, eæ duræ sunt, albescentes, in scybala parva, ovillorum stercorum instar, divisæ. *Duritiem* habent a mora quam traxerunt in Intestinis, liquidiore interim parte per Lymphaticas, & præcipue per Lacteas venas, hinc inde adhuc patulas, furtim subingressa. *Colorem* ex flavo album nanciscuntur, eoquod Bilis affusio in Duodeno retardetur, & versus inferiora, oppletis omnibus, descendere nequeat. *Parvitatem* mutuantur ab Intestini contractione. *Figuram* ducunt a contractis Coli cellulis, quas Ligamenta tria Coli contracta formant.

Tum & *aspera* seu *rauca vox* pluribus it. *Baglivi* observatio est. Quam & ego feram in nonnullis deprehendi. *Citesius* & *Milo* Vocis *clangosæ*, *strepentis*, imo *obmuscentiæ*, sive *perfectæ aphoniæ* meminerunt.

runt. Hujufmodi hominem & ego vidi. *Raucedinem* facit 1. Defectus fenfim increfcens debiti hifce locis glutinis naturalis, quo alioqui lubricitas eifdem concilietur, & mollitudo. 2. Acer vomitus has partes continuo tranfiens, &, quidquid muci naturalis refiduum adhuc erat, omnino auferens, adeoque ficcitatem capiti afperæ arteriæ creans. *Aphoniæ* caufam reor, quod jam tum in Nervis recurrentibus paralyfeos futuræ figna prodroma adfint: Vel quod in plethoricis hoc morbo decumbentibus, imo & citra plethoram in hominibus raptum cruoris violentiorem verfus fuperiora, ut in hoc morbo fit, perpetientibus, fanguis majori copia arterias fubclavias & carotides fubintret; ac proin Nervos recurrentes, aliorumve huc appellentium nervorum ramulos, comprimat.

Amaurofis quibufdam fit, compreffo forte Nervo optico ab arteriis ipfum immediate ambientibus, & arteriâ per mediam ejus fubftantiam decurrente, admodum infarctis: quippe fupra conftitit, præ Arteriarum ex aorta defcendente oriundarum compreffione, multo plus cruoris per arterias ex aorta adfcendentes fuperiora petere oportere.

Vi

Vigiliæ fere perpetuæ adſunt, oriuntur-
ue a violentia dolorum totum genus nervo-
um præcipue in abdomine afficientium. 2.
b inſigni acrimonia cerebroſos neruos per-
etuo vellicante. De his vigiliis mox latius.
Convulſiones totius corporis ſæpe adſunt
erennante vi morbi, eæque violentiſſimæ;
unt, 1. a Vigiliis, ut paſſim in morbis
cutis obſervare eſt. 2. a Repletione nimia
aſorum Encephali; Arterioſo Cœliacæ,
Iepaticarum, Renaliumque Arteriarum
anguine retardato plurimum, impedito-
ue. 3. ab humorum acredine nervos per-
etuò irritante. 4. â communicatione quam
bdominales partes cum toto corpore ha-
ent, ope Nervorum octavæ Conjugatio-
s, & Intercoſtalis.

Poſthac multis accedit, prægreſſis ut
urimum validis artuum doloribus, *Para-
ſis incompleta*, cum *perfecta* motus abo-
tione, vel *imperfecta*; artuum *ſuperno-
m* ſolummodo, vel & *ſupernorum*, ſimul
infernorum. Quibuſdam oborta Para-
ſi, ſævus Colicæ dolor remittitur; Non-
ullis autem omnino exſulat: quam ob
m allegatorum autorum plurimi eandem
nſent *Colicæ pictonum Criſin*. At vero
rperam ſic cenſuiſſe reor; quum plures
derim, quibus poſt Paralyſin Colica,

qua olim ſævitie, perennaret, aut ſi quan-
doque remiſiſſet pauxillulum, mox ferox
recrudeſceret. *Incompletam* dixi *Paraly-
ſin*, quia ſenſus, nec non modicus tepor
plerumque adſunt, imo obſcurior non-
nunquam motus ſupereſt; licet hic inte-
grè ſæpe perierit. Si contigerit nonnul-
lum ſupereſſe motum, obſervatur Labem
ut plurimum hærere ad Extenſores digi-
torum communes, ad Supinatores, ad
Pollicum extenſores, abductores, adduc-
tores. Sin & pedes occuparit Paralyſis
cum ſuperſtite tantillo motu, advertitur
potiſſimum in muſculis crurum extenſori-
bus: ita quidem ut ægri decumbentes va-
rios quidem motus dextrorſum, ſiniſtror-
ſum, ſurſumque, genua movendo, pera-
gant, at extendant ægerrimè; inſiſter.
vero iiſdem, eave ſaltem movere erecti
nequeant, &, ni ſuffulſeris, genuflec-
tant, natibuſque humi concidant. Ubi
autem perfecta in artubus abolitio motûs;
miſerando hercle! ſpectaculo, artus, velu-
ti emortuæ partes, trunco hærent; & r
tandem pluſculum in melius vertente, ali-
qualis, iſque admodum obſcurus, motu
paulatim deprehenditur in humeris atque
femoribus, dum interea perſeveret, perti-
nax diu, Paralyſis iiſdem, quas mox nar-
rav

ravi, partibus. Tum ſimul *Eminentia duriuſcula*, mobilis tamen plerumque, ſex ſeptemve ut plurimum lineas lata, obſervatur prope Carpum, in medio Metacarpo, eo præciſe loci, ubi Radialium externorum tendines capitibus oſſium metacarpi inſeruntur, Extenſorque digitorum communis annulari Ligamento emerſit.

Horum phænomenon explicationem ſubnectere adnitar. Ac primo quidem humorum acredine non emendata, imo præ morbo inveteraſcente vehementer aucta, veri illi ſcorbutici dolores artuum, quaſi ima oſſium meditullia obſidentes, percipiuntur, & oleum celluloſum in artubus conſumunt. Deinde quum tot diebus, tot ſeptimanis, imo tot aliquando menſibus, miſerrimus aeger torqueatur, nec toto illo tempore fere ſumere quidquam, quod non actutum revomat, poſſit; profecto novi chyli vix tantillum inquilino admiſcetur ſanguini. Acrior hinc fit in dies ſanguis, vix quidquam ultra ſecernit, fere nullos ſpiritus gignit, quam ob Cauſam omnia collabaſcant neceſſe eſt. Quin & ſuboriente Paralyſi partes a ſpirituum promptuario remotiores longe minus ſpirituum adipiſcuntur; unde & artuum extremorum major intelligitur paralyſis. Quam ob ratio-

nem porro expoſitis ſupra Muſculis præ cœteris manifeſta ſit, difficilioris indaginis eſt. An Nervus brachialium tertius, qui *Circumflexus* vocari poſſet, & ab *Euſtachio* Tab. 19. n. 2. 45. & Tab. 20. n. 2. 43. delineatur, necnon a *Columbo* lib. 8. rite deſcribitur, lucis nonnihil adferet? Is quippe tranſit ſub axilla, & circumflectens ſeſe circum poſteriorem oſſis humeri partem, capita Tricipitis Extenſoris perforat, deinde emergit in cubitum, longoque itinere procedit ſub Supinatore longo, ac tandem emergens fit ſubeutaneus in dorſo manus, inque plures dein digitos terminatur. Num ergo tortuoſum iter, quod præ cœteris hicce Nervus metiri cogitur; & partium, quas circumire perforareque debet, rigiditas, obſtaculo ſint, quo minus ille ſpirituum, præ reliquis, excipiat? At vero cur Paralyſios in pedibus ſimilis deprehenditur modus? Certe Nervus Cruralis, quem antequam inguine egrediatur, Iliacum vocant, ortus ex tribus vel quatuor nervis Vertebrarum Lumborum, per medium Pſoam tranſeuns, ad femur pergit, inque muſculos anteriores femoris ac tibiæ diſpeſcitur. Utique hic Nervus in hac abdominis tortura & coarctatione vehementer comprimatur

atur necesse est, hincque præ cœteris
telligitur languescere. Porro *eminentia*
bilis, qua de dixi, in metacarpo hæ-
ns, videtur dicenda *Vitiosa mutatio*
embranæ, ipsum digitorum extensorem
volventis. Hæc tamen motui exercendo
erumque non officit; quum plures vide-
m, qui quarto, quintove post sanatum
orbum anno, superstite hac eminentia,
otilioribus motibus manu exercita pera-
endis omnino essent. Non recordor ul-
i hujus tumoris ad Carpum in paralysi
e mentionem legisse, nisi apud solum
laterum in prax. tom. 1. pag. 300. qui
m oriri censet, vel ab extenuatione cir-
mjacentium partium, solis prominenti-
is ossibus, & jam majorem præ sese fe-
ntibus extuberantiam; vel etiam a Cal-
, Nodove, hic loci frequenter enato:
erum tom. 3. pag. 209. 210. censet no-
s hos immobiles esse, quia subjectis ossi-
is insistunt firmiter, eosque, si articu-
s occupent, motui eorundum obesse. In
nis hominibus tumorem hunc primo
obilem, deinde immobilem, deprehen-
, eumque motui aliquantulum officere;
reliquis inveni mobilem, nec motus tur-
intem. Magnus *Boerhavius* Brachio-
m Paresin explicat ex communicatione,

C 5 qua

qua cum Nervis per abdomen difperfis communicent in collo Nervi Brachiales. Quid porro eft, quod hacce communicatione Nervi Octavi paris impertiuntur Brachialibus? Vel qua ratione par Octavum, dolore agitatum, creare paralyfin nervis brachialibus, cum fefe communicantibus, poteft? Et quomodo tunc peculiaris pedum explicanda paralyfis? An quia Cerebrum tantam fpirituum copiam in principio abdominalibus largitum partibus, ut deinceps Nervis brachialibus fpiritu replendis prope impar fit? Hoc iterum vix admitti poterit, cum in Ampliffimo Viro poft colicos dolores admodum mediocres, dira tamen & diuturna Paralyfis fubfequuta fit. Imo, citra notabilem doloris paroxyfmum, in alio manuum parefin obortam vidi: fed ambo hi erant omnium macilentiffimi, & peffimè fcorbutici. Profecto infinita femper reftabunt, hanc in rem difquirenda. Mutuum Nervorum commercium adeo mirum fummus Creator fabrefecit, ut Nos, mifelli homunciones, dies noctefque illud rimati, magis intelligamus magifque, quot & quanta fint quæ ignoramus. Forfitan tamen prior explicatio, quam etiam ex *Boerhavii*, id eft, Naturæ ipfius, principiis dedi, nonni-

nihil veri habere deprehendetur.

Tandem pro malorum cumulo *homines consumta omni ferme pinguedine, sceleti instar, emaciantur.* Ratio 1. est, Missio sanguinis, validaque humorum subductio ope fortissimorum purgantium & enematum, quæ sæpe perperam fit ad alvum continuo sollicitandam : hinc fit ingens humorum per inferiora amissio, interea dum dura illa huic morbo propria scybala perpetuo adesse, & in liquidioribus fœcibus sæpe fundum petere observentur. 2. Quia ab prædominante acrimonia dudum defuit corpori oleum illud, quo alioqui pinguesceret. 3. Quia in hoc morbo homines tanto tempore alimenti vix quidquam sumere queunt. 4. Quia vigiliæ perpetuæ adsunt. Rectè enim *Ovidius* : „ *Attenuant vigiles corpus miserabile curæ.* „ Nam præcipuam causam ponunt emaciationis. Vigiliæ auctæ & protractæ perspirationem augent, tenues difflant spiritus, corpora exsiccant. Sequitur hinc humorum tum incrassatio, tum acrimonia, stimulantur hinc solida, unde motus augetur, febris oritur, calor, solidorum detritus, bilis exasperatio, bilis atræ generatio, agitatio, evacuatio : hinc tristitia, deliria, phantasia: quæ pulcrè tractantur

apud

apud *A. Caau Boerhave* in tract. doctiſſimo *de impetum faciente*. Concurrentibus itaque his quatuor cauſis, ceſſat tanti marcoris admiratio. Interim hoc notant Autores, quod pingue manuum pedumque hic ita præ cæteris pereat, ut nudis fere oſſibus hæreant rigidi tendines, emaciatique Lacerti. An ratio eſt, quod manibus ac pedibus plerumque minor pinguedo adſit, hancque ob cauſam conſumta illa majorem extenuationem præ ſeſe ferat? Difficilis explicatu nodus hic foret, ſi paſſim obtineret caſus: at vero quoſcumque ego vidi & examinavi, in iis eorum nihil; at in pleriſque corporis partibus ſummam ubique macilentiam deprehendi. Sed nonnullis fere totus Deltoides præprimis periiſſe videtur. Num id a decubitu? Cæteroqui muſculi vix perire videntur, etiam in ſumma Phthiſicorum macie: Collabaſcunt tantum, & fibris fibræ accreſcunt, conſumto oleo vaginæ, involventis totum muſculum, & ſingulas fibras.

§. VIII.

Curatio, ac primo quidem quæ natura ſit.

Ad Curationem quod attinet; ea attentionem requirit ad ea, quæ, incognito morbi remedio, vel quæ deficientibus

Me-

Medicis, Artisve adminiculis, observata unt sponte fieri & prodesse: Hæc dedere rimam Lucem artifici, quam juxta cuam derigeret. Hæc illa magna Sapienia, Abstinentia, Continentia Divi Hipocratis in cura Morborum. Observabat le semper quid ægro acciderat decumenti, ubi artis auxilia non aderant. Hocue fundamentum haud minimum Mediciæ inveniendæ, & deinceps in Artis forıam ducendæ, fuit.

Primo itaque profuisse observatur sponnea, eaque copiosa, ac diuturna alvus. . Menses, 3. Hæmorrhoides, 4. Narium Hæmorrhagia, 5. sudor.

F. Citesius, opere antea citato, notat uod „ si alvi spontaneum & liberale profluvium accedat, omnem Paralyseos, atque Epilepsiæ, reliquorumque graviorum symptomatum, occasionem præripiat, aut, quod rarius fit, Hæmorrhois vel Menstruum copiosius fluat „. Quas tamen evacuationes si in violentia orbi in decursu suo sisti contigerit, morum eo atrociorem reddere animadvertit. *iso* sudores memorat et Hæmorrhagias, uæ hos colicos dolores nonnunquam solerint.

Namque alvi torpor quo citius in fluorem

rem liberalem mutatur, eo brevioris tutiorisque spes curæ est. Significat quippe spasmum solvi, atque ex affusis humoribus inquilinis Corporis, vel etiam ex potu assumto & retento fœces liquidas reddi, aptasque quæ expellantur. Est ejusmodi Diarrhæa in Causa ut, evacuatis Intestinis, liberiora jam fluctuent Lacteorum oscula, utque denuo ingeri alimenta, subigi, digerique, & intra humorum massam duci commodius queant. Hoc præeunte profluvio, poterit pergere Medicus ad ea, quæ naturalem mollitiem intestinis restituant, humorum debellent acrimoniam, & novo Chylo spoliatum exsaturent cruorem. At vero mite admodum oportet esse hoc colicæ genus, quod sic solvi contigerit, ut ex Causæ proximæ explicatione facile quis deducet; rarioresque fuisse, qui sic soluti sint, Casus, concludere fas est.

Cæteras evacuationes quod spectat, hæ proculdubio utiles esse possunt, si considerentur abunde id facere, quod cæteroqui S. M. Nam largus Mensium, largus Hæmorrhöidon fluxus, abdomen, ipsaque Intestina, plurimo exonerant cruore, aptiusque spatium vel alvo spontaneæ, vel Enematibus, conciliant. Narium Hamorrhagia onustum cruore encephalon liberat, quo

io amaurosis, surditas, deliria, convul-
ones, futura præcaveantur, nata vero bre-
solvantur. Sudor obortus crassos do-
t attenuari jam humores, aptosque, qui
acuentur, reddi: sed oportet Liquidi bo-
plurimum jam assumtum esse, reten-
mque, & cum humoribus mistum,
que subactum: alioquin enim sudor mi-
ne levans, sed morbi augens Causam,
ret.

Verbo itaque dixerim raros admodum
istere Casus, quibus hæ vacuationes
ntigerint, & usui fuerint; ut sponte fa-
tur qui eos casus tradidere Autores,
aque proxima Morbi causa docet. Mor-
s plerumque Natura major est, longè-
e pertinacior, quam ut hisce evacuatio-
us judicetur. Qui vero sic judicati
t, hos equidem veræ Colicæ picta-
isis appellatione insigniendos minime
umo: acutas potius febres ex Intestino-
n aliarumve contentarum abdomine par-
m inflammatione natas, fuisse reor;
bus ejusmodi evacuationes salutares &
icas extitisse, post ipsum *Hippocratem*
omnia deinceps sæcula Medentes ob-
arunt. Optimas tamen hasce evacua-
es esse in vera Pictonum colica, ut
ti aliis viis morbi signa, vel sol-
vendi

vendi adminicula, ultro fateor.

§. I X.

Curatio quæ arte fiat.

Colica pictonum requirit citiſſime vali diſſima remedia, quibus cauſa proxima quam pag. 28. explicavimus, tolli queat.

Si itaque vires validæ ſint, V. S. inſti tuatur, eaque pro rerum repetatur condi tione; ut humorum appulſus verſus ſupe riora tollatur, præcaveanturque ſequutu ræ alioqui Amauroſis, Aphonia, Con vulſio.

2. Venter mox involvatur Epithemati bus paratis ex Lacte dulci, cui ſapo vene tus, & herbæ leniſſime ſtimulantes, V. g Sambuci, Chamomillæ, Meliloti, flores folia Hederæ terreſtris, Meliſſæ, &c., haberi queant, recentes, intabuere: Ve etiam Cataplaſmatibus, quæ, cum farino & mucilaginoſa parte, etiam hoc leniſſim aromatico ſtimulo gaudeant: ſcopus enim horum eſt emollire omnia & humectare tum etiam blando ac grato ſtimulo leni ſimum motum inducere. Hoc mod nupta farinoſis aquoſa, calidè adhibita fibras ſpaſmo conſtrictas humectant, fo vent, laxant: his parca manu juncta le viſſime ſtimulantia, lenem motum fibr

In

Inteſtinorum conciliabunt, quo illæ incluſum fugent hoſtem. Nec eſt quod quis dubitet, num illa ſeſe per abdomen penetrent. Vis Emplaſtrorum Ventri applicatorum, nota omnibus, hoc demonſtrat, maxime ſi Ventrem gracilem eſſe contigerit, quod paſſim in acri temperamento obtinet. Arthanitæ unguentum manifeſtò noſcitur externo applicatu emollire infarctum abdomen, alvum ſollicitare, expellere vermes. Verum incaſſum adhibebuntur omnia, ni ſimul ore, anoque, data & applicata remedia duras fœces exſolverint. Hinc omnia externa ſimul applicanda, internaque auxilia.

3. Itaque Enema paretur emollientiſſimum, ex Decoctis Althææ Radicibus, floribus, foliis; vel maxime ex tepido Lini oleo, quod tam egregiè contractas fibras laxat, & duras emollit fœces. Hujuſmodi clyſma ter, quater, quinquies, ſexies, 24. hor. ſpatio eſt repetendum, etſi oleum vix conſpurcatum exierit; nam *aqua cavat lapidem non vi, ſed ſæpe, cadendo.* Ani constrictio prudentem requirit artificem, qui enemata injiciat; poſcitque utilitas modicam injiciendi liquoris copiam, quum alioqui, præ conſtrictis abdomine & Inteſtinis, vix immiſſus elabatur, nihilque af-

ferat opis: Unc. ergo ſit quinque, ſex, ſeptemve. Juvat quoque Tepidæ vapori corporis inferiora exponi, ani relaxandi gratia.

4. Ore ſumantur, ut ut reluctante vomitu, remedia emollientiſſima, quibus dicta in arte Eccoprotica jungantur. Manna & Caſſia hic uſui ſint. *Caſſiæ* pulpa innoxium purgans, ſolvens, non turbans, (niſi quandoque in Hyſtericis, ut *Ballonius* advertit,) ipſarum puerperarum purgans audit; quia his mire confert, quæ ab aggeſtis induratiſque fœcibus ultimo graviditatis tempore malè torquebantur. Mitis adeo Caſſia eſt, ut *Sanctorius* experimentis edoctus pronuntiet, ab ea perſpirationem non diverti, nec vires lædi, ſed ſolum inutile pondus à corpore auferri, aphor. ſect. I. n. 58. *Manna* in Calabria ex orno, ornogloſſo, fraxino, exſudans, huic ſimilis eſt, ſed majori doſi exhibenda. Hæc deſtillatione reſolvitur in oleum & ſalinam partem: unde conſtat eſſe ex oleo & ſale compoſitus verus ſapo, abſtergentis, ſolventis, lubricantis quid habens. Nonnullis inſtar Jalappæ potenter, ſed blande, ſolvit alvum. Si itaque *Caſſia* vel *Manna* ſocientur cum Decocto v. g. *Petri Foreſti* dicto, quod videſis apud *Fo-*

reſtum

ſtum Libr. 24. obſ. 23; vel cum De-
ɔcto *Althææ*, *Graminis*, *Scorzoneræ Ra-*
cum, *Taraxaci* totius, &c. habebitur
ɔtimum demulcens, emolliens, ſolvenſque
emedium. Quanvis ſemel iterumque
uſeabundi ægri illud evomant, magno
men animo pergere conentur, quum
petito uſu commodius poſthac retenturi
t. At parca manu eccoprotica ſolven-
exhibuiſſe frugis vix ullius erit; unde
erali admodum exhibere illa oportet.
ntæ Decocti, duodecim horarum ſpatio
iguriendæ, iij. IV. Mannæ, vel ij. iij.
ſſiæ uncias addito. Mannæ autem pri-
s paſſim deferimus, quia minus nauſea-
nda, ubi diluitur, quam quidem floccu-
ta Caſſia.

Sin vero hæc ſcopo minus ſatisfecerint,
etrantiora mox iiſdem jungantur, v. g.
ia *Sennæ* ad dragmas vj. vel unciam
egram. Veteribus laudabantur folliculi
næ, quos & Galli foliis præferunt,
quam minus torminoſos: foliis nos uti-
r. Paſſim præſcribimus *Aſiaticam A-*
ndrinam Sennam, foliis acuminatis, ut-
e *Italicâ* obtuſo folio præſtantiorem.
Nauſeam illa plerumque creat aſſu-
ti; quam Celeberr. *Boerhavius* addi-
Betonicæ aquaticæ, ſive *Scrophulariæ*

 quartæ

quartæ FIBROSÆ dictæ foliis, egregie e-
mendari censet. Acta Parisina idem ha-
bent. Habet equidem satis nauseosum hæc
scrophularia saporem, ac lenem acredinem
copiosæ mucagini unitam; sed *Sennis* ad
quartam partem addita, nauseosum earun-
dem saporem, hostemque Nervis acrimo-
niam, multum emendat. Id autem uti-
litatis involvendone, an alia peculiari ra-
tione præstent, non determino. Quod si
Scrophularia desit, *Fæniculi* semina addit
quoque nonnihil prosunt. Ejusmodi de-
cocti unc. ij. aliquando integris triduis, qua
triduisve, quavis hora, dare oportuit, prius
quam alvus soluta esset; etiamsi Enemat
continuo applicarentur. Usum tamen ho-
rum remediorum pertinacissimum posc
negotium, donec tandem alvus obaudiat;
quandoquidem segnius tractata ægritudo
mox pessimis stipetur symptomatis.

Contingit aliquando ut, vel præ horro
naturali, vel præ ægrorum morositate, v
etiam præ invincibili nausea, absoluta f
ingerendi Decocti impossibilitas. Huju
proin loco substituuntur Pilulæ, paratæ e
Gummi ammoniaco, *Rheo*, *Sapone Venet*
Sale neutro, &c. quæ, ubi ptisana, alio
idoneo facile sumendo vehiculo sumuntu
etiam humectandi, emolliendi, dissolve

c

li, blande ſtimulandi vi pollent egregia, & peculiari acrimoniæ e directo opponunur. At ut Decocti laxantis, ita & harum ilularum aſſiduus eſto & copioſus uſus; t dragma una alterave ſingulo Nucthemei ſpatio abliguriatur. Harum tamen inertior eſt, quam Decocti, eventus.

Dum igitur ſic internus Venter exteruſque laborioſo opere emollitur, laxatur, imulaturque blandiſſime, dum induratam fæcum pars emollita ſolvitur, & liuefit; alvus primo prodit in ſtercorea aterie ſolutiore gerens multa, exigua, ıra, albeſcentia, rotunda, ſcybala: quæ ybala lapſu temporis eo prodeunt rario, quo ægrorum res magis magiſque in elius vertuntur.

5. At vero cautela, nunquam negligen, horum ſub uſu requiritur. Vigilias uippe adeſſe perpetuas dixi, earumque m originem, tum effectus, expoſui. Voitum quoque vidimus ſæpe impedimento e, quo minus apte ſumi tum alimenta, m medicamina, queant. Tandem conſti genus nervoſum immani dolore ſic ſæ affici, ut Convulſione torqueatur. Hinc mma exſurgit *Opii* exhibendi neceſſitas, um ſponte pateat illud his tribus indicanibus ſatisfacere. Nec eſt quod alvi

pigritia ne hinc oriatur quis timeat: quum
constiterit satis abundèque opio sic dispon
Ventriculum, ut nauseosa assumta com
modius retineat. Egregius *Sydenhamus* i
Scedula monitoria & pluribus aliis locis,
vomitus in passione iliacâ medicament
purgantia respueret, audax Paregorica de
dit, &, re id poscente, repetiit; donec Ven
triculo purgantia admittente, & retinente
alvus posthac demitteretur. Opium quo
que antispasmodicorum princeps spastican
Nervorum contractionem egregie solvit
Hinc. gr. unum alterumve 24. horarun
spatio, pro majore minoreve necessitate
poterit propinari.

6. Ex usu erunt Epispastica fortior
pedibus, Vesicantia cruribus, applicata
Methodus Asiaticorum, Japonensium, Ja
vanensium, &c. in persanandis Colicis us
tione, acrium applicatione, punctione
dolorem in sanis partibus felici rerum suc
cessu excitans, abunde hoc probat. Vid
Nobilissimi *Gerardi van Swieten*, Romano
rum Imperatricis, Hungariæ & Bohemia
Reginæ, Primi Medici & Protobibliothe
carii, commentarium in §. 650. aphorism
Boerhavii. Sicque forsan *Hippocratis* apho
rismus 46. sect. 2. „Duobus doloribus si
„ mul obortis, non in eodem loco, vehe
men

, mentior alterum obſcurat,, intelligen-
dus eſt.

7. Vinorum uſu ægris hiſce minimè in-
erdicatur, ubi malum remitti nonnihil
cœptum. Docuit hoc & ipſe rerum e-
entus, & ratio Vir olim podagricus, &
m colica pictonum dirè tortus, bis ter
e die hauſtum vini calidum largiorem
e inſcio, hauſit, nec detexit rem, niſi
vado conſtitutus. Alter itidem vino
bo gallico utebatur, poſtquam alvus per
iquot dies ſolutior contigiſſet. Rei gna-
s, tamen diſſimulans, cavi ſedulo ne da-
nt quid nimis. Videbam hoc auxilio
heumaticam & podagricam materiem
ſponi, ut blanda diaphoreſi eliminare-
r; corpore prius liberiore alvo gauden-
, & Liquidis plurimis irrigato: Conci-
s quoque vires hinc reſtaurari citius; &
entriculi debilitatem ſic emendari, ut ap-
tere denuo ille, ſubigereque alimenta,
digerere poſſet.

8. Plerumque fit ut alvo ſat belle fluen-
, dolores tamen vix remiſſi recrudeſcant.
empe ad minimam quietem grandioris
lis ſtercoreæ materiæ, vel alimenti du-
ris, prioris ærumnæ renaſcitur imago;
que, ni prompte medeamur, recidi-
m brevi creat. Hinc ex paregoricis &

 laxan-

laxantibus alternata series juvat, & tum mox Antiscorbutica erunt in opem vocanda. Acrimoniam enim scorbuticam, eamque in primis acescentem frigidam, inter morbi proegumenas causas locavimus, & fœcundam Recidivæ exposuimus matrem. Radices Lapathi acuti, Bardannæ, Taraxaci cum tota planta, Scorzoneræ; Herbas Becabungam, Nasturtium aquaticum, Trifolium aquaticum, Fumariam, Melissam, &c. forma succi expressi, decocti, conservæ, &c. parandas, dare jam expedit. Nasturtium hortense, Raphanum, Raphanum rusticanum, Cochleariam, Erysimum, Sinapi, Allia, Cæpas & id genus plura, studio omittimus, utpote stimulo nimio tenera vasa forsan læsura.

Quippe inest lenioribus antiscorbuticis dictis herbis verus sapo, seu vis blanda saponacea, oleo, seu mucagine, constans; & sale volatili: Hinc vero usu deprehenduntur crassiorem in Scorbuticorum humoribus partem saponacea virtute solvere, tenuiorem oleoso lentore incrassare, & sale suo alcalescente, unito cum sale acescente humorum, neutrum componere salem, hacque ratione funditus eradicare scorbutum.

9. In-

9. Interea vero, dum ſub horum uſu
ſpirituum tumultus, ſpaſmi hinc inde, Bor-
borygmi, & flatus fiunt, maxime quidem
iis qui nimia ſpirituum mobilitate olim
laborarunt; lenia quandoque neurotica
paregoricis juncta propinentur, quibus
inordinati motus redigantur in ordi-
nem.

10. Porro debili manente corpore,
etiamſi expoſita methodo omnia perbelle
procedant, Roborantium uſus poſcitur.
Frequens enim hæc debilitas ſolidorum
tum a curata pictonum Colica, tum a ſa-
nato ſcorbuto, reſidua. Capparis, & A-
cetoſæ Radices, Tamariſci, & Kinæ Cor-
tices, Ferrum, Vina auſtera nigra & ru-
bra, vitia ſolidorum emendant, ut antiſ-
corbutica fluida correxerant. Quin Aquæ
Spadanæ, cœterique medicati fontes, ab
allegatis laudati autoribus, ſummi uſûs
ſunt. Sic tandem curati plerique reci-
divis carent, ni mores obtineant anti-
quos.

Interim tamen alvi ſemper ratio haben-
da eſt maxima; quum exiſtente illa vel
paululum ſegniore, ilico veteris mali ceu
reliquiæ animadvertuntur, & forſan fu-
turi mali ſemina. Hinc enemata, vel ec-
coprotica adhibeamus, ut illa porro reſti-

tuatur. Hanc monelam aſpernati, deplorabimus ſeri negligentiam.

11. Ubi vis morbi aliquantum deferbuit, emollientium ventri applicatorum parcior, ſtimulantium vero & roborantium, liberalior ſit uſus; ut, alvo jam libera, Inteſtinorum fibræ magis ſollicitentur magiſque, quo in contentam, & de integro jugiter appellentem materiem, ſtabili agant operâ; ne unquam noxiæ collectiones denuo alicubi figantur. Quin etiam quo roboris plus hi Nervi naciſcuntur, eo citius atque felicius Chylopoieſeos, & Inteſtinorum vitia reſtituentur in integrum. Fumus aromaticus, nervis amicus, Maſtiches, Myrrhæ, Olibani, Thuris, Sarcocollæ, Benzoin, Ladani, Styracis calamithæ, pannis exceptus laneis, optimi uſus eſt. Emplaſtra ex ſimilibus, toti Ventri applicita, egregia præſtant.

12. Sin autem vel præ vi mali, vel præ methodo præpoſtera adhibita, Paralyſis ſuboriatur; hæc præter Antiſcorbutica, præter Roborantia, & etiam præter Nervina dicta, toti applicata abdomini, requirit quoque attentionem ad reſoluta membra. Quamvis enim Abdomen, proximam mali cauſam continens, rite curatum ſit, manet ſæpe labes in artubus, nonniſi

longe

longo poſtmodum tempore devincenda. Hinc ipſis vitioſis membris nonnulla eſt facienda medela. Fit hæc vel Nervum huic parti proſpicientem loco idoneo (ubi, etſi remotius, minus tamen tecte hæret,) fricando, motitando, concutiendo, vellicando, afficiens; vel ipſam paralyticam partem varie agitans.

Loca porro idonea ſunt:

A. ad *Lumbos*, unde tot nervi varii egreſſi, una cum nervis anterioribus oſſis ſacri, componunt magnum illum Nervum Iſchiadicum: unde præterea, ſcilicet ex tribus quatuorve Lumborum Vertebris, Nervi oriuntur, mox compoſituri Nervum cruralem.

B. Ad *Nates inferiores*, ubi gluteorum maxima jam decreſcit craſſities; ut ut enim adhuc ſat profundè hæret Iſchiadicus Nervus, tamen Actio penetrantium remediorum eundem afficere obſervatur; præſertim quum plurimis ejus ſurculis ad exteriora pergentibus, vis applicatorum ipſo cum nervo communicari queat.

C. In *Poplite*, paulo ſupra binos Condylos oſſis Femoris; ubi a Compreſſione alterius ſupra alterum genu ingratus ille ſtupor oritur.

lon-

D. In *inguine*, ubi Cruralis Nervus prodit foras.

E. In *Collo*, ubi nervi Brachiales ex vertebris prodeunt. *Galenus* Lib 1. de loc. aff. cap. 5. narrat *Pauſaniam ſyrum*, qui in tribus digitis ſervato motu ſenſum amiſerat, è medicamentis ſatis idoneis, per 30 dies impoſitis, nihil opis ſenſiſſe. Hunc, quum *Galenus* a Vehiculo in dorſum prolapſum eſſe ſciret, ſuſpicatus eſt, Num forte in primo exordio Nervi, poſt ſeptimam Vertebram oriundi, pars quæpiam ab ictu inflammata fuiſſet, nuncque ſcirrhoſam haberet diſpoſitionem. Ideoque illud ipſum medicamentum a digitis amotum, illi ſpinæ parti appoſuit; unde digiti læſi cum omnium admiratione reſtituti ſunt.

F. *In humero externo*, paulo ſupra Cubitum, ſub inſertionem muſculi Deltoidis, ubi tertius Brachialium Nervus maxime nudus hæret.

Igitur hiſce locis explicatis poterunt Dropaces, Sinapiſmi, ſeu Phœnigmi, & Veſicatoria applicari; ut ſic concuſſus irritatuſque truncus nervi major, motum oriundis a ſeſe nervis impertiatur; & ut obſtructiones hinc inde Nervorum occu-

upantes involucra, discutiantur, deoppilentur.

Dein partium ipsarummet paralyticarum, summe emaciatarum, & exsiccatarum, emollitione primo, frictione postea & roboratione, multum proficimus. Etsi enim præcipua malorum in abdomine sit emendenda origo; nihilo secius si partis paralyticæ, quod sæpius fit, Tendines sint cum vicinis concreti, si nervuli per Thlipsin angustati renascentibus appellentibusque spiritibus transfluxum denegent, profecto tunc exposita opera concretiones & compressiones solvi poterunt, quo demum spiritibus & sanguini liber aditus pateat; & membranæ adiposæ cellulosæque loculi, synizesi incipiente fere destructi, aperiri, a se invicem dimoveri, aptatique ad oleum a sanguine denuo excipiendum, queant.

Tandem monuisse suffecerit, quod ex Natura mali abunde constat, aërem toto curationis decursu moderate calidum, ratione anni tempestatum, servari oportere; siquidem ægri alioqui vel minimæ ejus in frigidiorem mutationis pœnas luunt.

Paucorum annorum spatio ægros hacce ratione invisi numero novem: quorum

non-

nonnullis ab ipſo rei exordio affui, aliis autem ſerius; ubi alia methodo tractati adhuc peſſime cum morbo luctabantur, vel ubi vix paululum emerſi, recidivam patiebantur crudeliſſimam. Ad plures abiit una, quæ multas ob rationes legitime tractari non potuit; alterque ob manifeſtam Cauſam recidivam paſſus eſt, qua etiamnum emerſus, incipit ſaneſcere. Reliquos omnes ſanitati reſtitutos integræ, ſummo Numine adſpirante, lætus ſaluto.

Diaria addere, quæ ad amuſſim quidquid, a calce ad metam, in omnibus hiſce ægris factum obſervatumque fuerit, referrent, animus tulit. Rei equidem, qua de agitur, Veritas, ipſomet uſu comprobaretur: at vero hæcce Opellæ noſtræ conſulto detraxi; ne forſitan quis ægrius ferret, ſui morbi hiſtoriam, ut ut cautè deſcriptam, publicè in hac Urbe prodi.

Penſum ergo me abſolviſſe reor, &, quæ fidelis obſervatio docuerat, publici feci juris. Eja! nunc genuini Apollinis filii! velitis, quo eſtis candore, colligere, inſpicereque, quæ in hanc rem congeſta a Vobis, quæque obſervata fuerint. Aliis ejuſ-

usmodi ægris deinceps medentes, & vest-
a, & mea, ad severissimam revocetis
utinam; & quæ tandem tuta Vobis,
æ vera, visa sint, ne Orbi languenti
rdidè invideatis. Vestris sic mea emen-
ntes, talem tandem Methodum concin-
bitis, qua & huncce Morbum ad ean-
m, qua plurimos, simplicitatem, reduci,
posse, & debere, constabit.

F I N I S.



